

מראי מקומות - יבמות

כד.

לומר חידוש כזה. וגם אי"ז נוגע לדינא כלל, שהרי לענין כתיבת הגט תלוי בשם שקורין לו העולם, אף שהוא שם אחר משם שקרא לו אביו. וגם לענין תפלה, אף שלכתחלה יש לקרותו בשמו ושם אמו, אבל פשוט דאי"ז מעכב, דודאי כשיתפלל אף בשם שקורין לו אחרים נמי מהני, וצ"ע. וכ' דאולי כל זה הוא רק אליבא דאמת, דלא מצינו בתורה דין שהאב צריך לקרות לו שם, וע"ש עוד מש"כ בזה.

ה. אימא בכור לייבם פשוט לא לייבם

העיר הערוך לנה, אם לא שייך יבום אלא אצל הבכור, א"כ מה שייך צרת צרה כלל, ולמה צריכין דרשה למעט צרת צרה מיבום. וכ' דאה"נ, אם היינו אומרים דרך בכור מייבם, ודאי היינו צריכין לדרוש הא דלצורו לכדר"ש, וכמו שהגמ' לעיל (נ) פי' לדעת רבי.

ו. ההוא לא מצית אמרת, דיבום בנחלה

תלה רחמנא, ונחלה מן האב

פרש"י, וממילא בכור הנוטל פי שנים, הוא דמייבם, אבל בכור לא, והק' הריטב"א, היכי משמע הכי, הא לא תלה רחמנא בנחלה אלא לומר שהאחים צריכים להיות ראויים לנחול זה את זה, ועדיין יכולין לומר דצריכין להיות אחים מן האב, והמייבם הוא בכור או מן האב או מן האם. ות"י דכיון דהתורה הקפידה שיהא ראוי לנחלה, ואי"צ להיות אחים מן האם כלל, א"כ שפיר י"ל דהכל תלוי בהאב, וכשהתורה כ' בכור, בכור מן האב הוא (ויש לעי' אם כוונתו ליישב גם פרש"י בזה, ע' ברשב"א, וצ"ע).

ז. הא מיעט רחמנא א"א שלא הי' בעולמו

פרש"י, הכא גבי תרי אחין כתי' מיעוט לא"א שלא הי' בעולמו, אלמא דמית גדול, ותו ליכא בכור. והק' הרמב"ן, מהכ"ת דמיירי במית גדול, דלמא מית קטן, ואם לא מיעטה התורה א"א שלא הי' בעולמו, ה"א דאם מת קטן, ויש בכור לפנינו, דאם אח"כ נולד אח, יכול לייבם, קמ"ל קרא. וע"ש מה שצידד ליישב פרש"י, וכ' דאינו מחוור. אלא פי' דקרא משמע דמיירי רק בב' אחין, וא' מהן הוא הנוולד, אלמא דבעצם הי' שייך יבום אצל הנוולד, אם לא מיעטה התורה, אף שאין כאן בכור. וע"ש עוד מש"כ בשם הרב אב"ד.

ח. לא רצה, הולכין אצל אחיו הקטן

פרש"י, דהיינו קטן הימנו, וגדול משאר אחיו. וע' ברשב"א שהביא דדעת הרמב"ם הוא שאם הגדול לא רצה, אז כל האחים שוים, אבל הראב"ד חולק עליו, וס"ל דהולכין אצל הגדול אחר הגדול וקטן הימנו, וע"ש שכ' דתלוי בגירסת הגמ'. וכ' הרשב"א דהמחזור כרש"י והראב"ד, דלפי הרמב"ם, ע"כ קו' הגמ' היא מהא דתני אביי קשישא לשון "בגדול", והא זהו גם לשון המשנה, ומה עדיף אביי קשישא [ואם יכולין לדחות דגדול דמתני' היינו בכור, א"כ יכולין לדחות גם הא דתני אביי קשישא], אבל לפי רש"י והראב"ד א"ש, דהקו' היא מהא דחוזרין אחר הגדול אפי' אם אינו הבכור.

א. וספק חלוצה לא גזרו בה רבנן

פרש"י, לא גזרו רבנן לאפוקה מספק. ודייק הרמב"ן, דלכתחלה תהי' אסורה לו מצד הספק חלוצה, ואף דאין איסור חלוצה לכהן אלא מדרבנן. והוסיף הרמב"ן, דאע"ג דבשאר ספק של דבריהם אפי' לכתחלה לקולא, הכא כיון דאיכא מעשה רבה, דהיינו שחלץ לה בב"ד, לכן אין מתירין לא היא ולא צרתה. וכן כ' לבאר הא דספק אחות זקוקתו אסורה, הגם דזיקה אינה אלא מדרבנן, משום דכיון דחלץ לאידך, נראית כיבמה ומפרסמא מלתא בב"ד טובא, הלכך חיישינן שמא יאמרו אחות זקוקה מותרת לכתחלה. וע"ע בטור (אה"ע ז, כ) שכ' דכהן שבא על ספק חלוצה הרי זו ספק חללה והולד ספק חלל, ונותנים על הולד חומרי כהנים וחומרי ישראלים. ותמה הב"ח, דהא מדברי הרמב"ם (איסורי ביאה יט, י) משמע דרך ודאי חלל של דבריהם הו"ל דין חלל, אבל חלל ספק של דבריהם לא [וכ"כ הרמב"ם בפירוש באיסורי ביאה יז, ז - כהן שנשא ספק חלוצה... והיא כשרה וולדה כשר]. וכ' דלכא' מקור לדברי הרמב"ם הוא מסוגיין, דאפי' אם הם כהנים אין מוציאין מידם, וודאי משמע לפ"ז דהולד כשר [דק' לומר דאין מוציאין מידם אבל הולד פסול]. וכ' לחלק סוגיין [והציור של הרמב"ם] מדברי הטור, דרך בזנות אמרי' דדין הולד כספק חלל, אבל כשנשאת לא גזרו רבנן להוציאה, וממילא הולד כשר (ולכא' ק' לחלק כן, דהא הפסול אין שייך כלל אם הי' בנישואין או ע"י זנות, וצ"ע). וע' במשנה למלך (שם יז, י) שהביא חילוק הב"ח וכ' שאין הדעת סובל אותו, וכ' דלכא' יש ט"ס בדברי הטור.

ב. מצוה בגדול לייבם

כ' הריטב"א דזהו דוקא כשהגדול הגון לה, אבל אם אינו הגון לה, וא' מן האחרים הגון, מצוה באחרים יותר ממנו. אבל למ"ד חליצה קודמת למצות יבום, אם רוצה הגדול לחלוץ מותר לו לחלוץ. והוסיף דכל שיש לגדול אשה אחרת בזמן הזה, אין המצוה בו, וקטטה ומריבה איכא בבית, ודומה ליבם שאינו הגון כלפי אחיו.

ג. אתאי ג"ש, אפיקתי מפשטי' לגמרי

פרש"י, שאי"צ לקרות הבן על שם המת, דהכי גמר לה מרבו. והעיר הערוך לנה, הא ע"כ הלמ"מ הוא, דאל"כ גם רבו מנ"ל, וא"כ למה צריך ג"ש, הא כבר יודע ממסורה מרבו להוציא קרא מפשטי'. ות"י דבלא הג"ש לא היינו יודעין במאי אוקמי' קרא למעשה, ומג"ש ילפי' דלענין נחלה קאמר. ואף דמדברי הגמ' משמע דמג"ש גופא ילפי' להוציא הקרא מפשטי', מ"מ י"ל דכוונתו להג"ש עם ההלכתא דקרא דלא כפשוטו קאמר.

ד. ודלמא ה"ק להו רחמנא לב"ד, אמרו

לי ליבם יקום על שם אחיו

הק' הדברות משה (סי' כ"א, הע' מ"ח), מאיזה טעם שייך קריאת השם להאב דוקא, הרי אם צריך לקרוא שם הבן על שם המת, יקראו אותו ב"ד בעצמן. ולכא' משמע מכאן דבר חדש, שקריאת השם דאחרים אינו שם, אלא דוקא שם שיקרא לו האב, ותמוה